

ПРО РОДИНУ, ЯКА ТВОРИЛА ІСТОРІЮ

Славна родина, про чільних представників якої мовитиметься в цій книжечці, znana і незнана водночас. І не лише в нашій з авторами рідній Коломиї, а й далеко за її межами. Адже в певний час на вулиці, що носила кілька історичних і псевдоісторичних назв (Вербова, Нова, Пачуліа), зупинилися у своїй життєвій мандрівці *Кузьмові*, як їх ми усі, місцеві, називали.

А позаяк в різний час у різних помешканнях на теперішній вулиці Родини Кузьми замешкали родини гімназійних професорів Леонтія Кузьми і Лева Дольницького, недовго тут жила видавчиня першого українського жіночого журналу «Жіноча доля» сенаторка Олена Кисілевська, молоденька письменниця Ірина Вільде, доживала віку відома вишивальниця Михайлина Сабадаш, у помешканні Кузьмових гостював геніальний Іван Франко, то цей факт здається вже надто промовистим.

Хоча влітку моя вуличка губилася в затінку недалекого саду колишньої садиби д-ра Володимира Ганківського, а взимку лапятий сніг засипав доценту ледь проторовану колю для авт, вона й далі залишається чудовою ілюстрацією давнього передмістя. А тихий плескіт занапащеного сміттям Чорного потоку поволі

ставав німим свідком вимирання малих міських потоків, колись спеціально виритих для порятунку Коломиї від повеней. А ще щосуботи на вулиці чулися какофонії звуків – скрипіння селянських фір, власники і пасажери яких таким робом в’їжджали у «велике міське село» для покупок і розваг, іржання коней, а ще рохкання свиней і кукурікання сусідського півня. Пам’ятаю, як довжелезна вервиця возів, допотопних авт зі свинями, курми, а інколи й коровами тягнулася крученим підйомом вулиці Міцкевича – з одного боку, і пологим виїздом до нинішньої вулиці Вільде – з другого, час від часу залишаючи на дорозі «докази» свого позаміського існування.

Отож не лише я, а й ціла галерея сусідів Кузьмових – Меніви, Жолоби, Карачевські, Томичі, Шпаки, Горшкові, Петрицькі, Куники, Глібовицькі, Івасиви, Загороднюки, Качораки (лише тих, прізвища яких зараз пригадаю), додаймо сюди й носіїв «вуличних» назв: Марія Чорний Писок, Манюня, баба Василина та решта неутаємничених (згаданих у моїй збірці *«Документи тожсамости»*), майже кожного дня зустрічали вулицею двох поважних пань – Марію і Віру Кузьмових.

Вже сама їхня постава, одяг, який незримо підкреслював культуру їхнього повсякдення, гречність і виховання і, водночас, скромність. «Куди вони крокували – мати і донька?» – ви запитаєте. У моїй пам’яті вони долали досить коротку відстань від свого ошатного будиночка до металевої конструкції, яка правила за поштової скриньки, за кілька десятків метрів од їхньої хвіртки. Звідти обидві жіночки поверталися як не з листами, то з газетами. Щоправда, перших майже не було, а от другі – траплялися, адже їх передплачували представниці того нині майже неіснуючого покоління, яке читало щоденні часописи, творячи міську культуру. Так,

це був своєрідний ритуал: вихід до людей, вихід на вулицю, вихід у світ. Так, це була їхня маніфестація доброзичливості і сили духу, який завжди панував у їхній родині. Згадати б ще не лише взірцевий квітник на подвір'ї Кузьмових, доглянуті грядки позаду будинку, упорядкованість і сумлінність, які були справжнім їхнім культом. А ще їхні контакти зі світом не лише людей, а й тварин – з собаками і котами, яких тут теж ніколи не бракувало. Це особливо було видно і чутно сусідам, і моїм діду-бабі, батьку-матері, і мені, зрештою. Адже були ми зовсім поряд з Кузьмовими – у будинку «8-а» разом з іншими його пожилцями.

Саме про цей будинок одного разу я написав такі рядки: «Звичайний такий собі будинок. Не малий, не великий. Цегляний. З-перед Другої світової. Добудований по війні. В місті, що свідомо затирано своє обличчя. Зодягалось у червоні серпи і молоти, руйнуючи культуру. У будинку ж опинилося кілька сімей – прибульців з-поза міста, зі Сходу, і втікачів од болю. Ще більше проблем і клопотів. Води у будинку не було. Громадська криниця, як і вбиральні, – надворі. Малий городок – для ярини і квітів. Дикий виноград і крива сливка. В кінці двору – потічок, спочатку з чистою водою, а вже потім – засмічений ними ж, як і пам'ять тих городян. Два поверхи, чотири квартири. Нічого прикметного. Два яруси сходів – як драбина Якова. Шістнадцять дубових сходинок – шлях до повноліття мешканців? А сходи вони мусили постійно вимивати – від чиїхось таємниць чи якогось страху?».

Сьогочасна вулиця Родини Кузьми має добру пам'ять. Натомість пам'ять Кузьмових завше була не для всіх, а тому ще ціннішою. Адже йшлося не стільки про видатних гостей в їхнім будинку, скільки про дорогу болю, яку вони мусили пройти з власним народом і мати щастя

повернутися на батьківщину, на зелену Україну, про яку мріяли в часи, коли навіть думати і мріяти червонозірковці забороняли. Я вдячний Кузьмовим за людяність у часи «залізної завіси» до моїх діда і баби, які ненадовго після Другої світової війни замешкали в будинку під ч. 8. Вдячний Кузьмовим за їхні шляхетність та інтелігентність, яких так бракувало їхнім сучасникам (і моїм також), тиху «сродну» працю для творення України в окремо взятому помешканні, їхній некрикливий, а тому дуже цінний патріотизм. У моїй, «коломиїській», картині світу родина Кузьмових займає одне з найчільніших місць. Їхня домівка, хай і самотня нині, притягає вірою, надією і любов'ю. Їхні тіні й образи досі тут, на моїй вулиці...

Завершити цей невеличкий вступ до праці моїх колег-краєзнавців Богдана Волошинського і Мирослави Кочержук можна формулою В'ячеслава Липинського, 140-річчя якого цьогогоріч вшановуємо: *«Дух цієї книги: державництво і патріотизм»*. Переконали, що ці рядки можна вважати характеристикою і цього тексту, адже саме такими були мої дорогі сусіди Кузьмові, пам'ятати про яких належить мешканцям моєї вулиці – і давнім, і сучасним, і прийдешнім.

Іван МОНОЛАТІЙ,
*історик, коломиєзнавець,
мешканець вулиці з 1976 року,
почесний громадянин Коломиї*